

УДК 316.628-057

**ANALYSIS OF THE FORMATION OF VOLUNTEERING ACTIVITIES IN
THE SOCIAL SPHERE IN THE WORLD AND IN UKRAINE
АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ
В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ**

Fedorov M. /Федоров М.В.*teacher, master /викладач*

ORCID: 0009-0006-0475-803X

*KZ "Uman Humanitarian-Pedagogical College named after Taras Shevchenko"**Heavenly Hundred, 33, 20300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім.Т.Г. Шевченка» вул.Небесної сотні, 33, 20300*

Анотація. У статті зазначено, що чинниками, які обумовлюють активізацію волонтерської діяльності є загострення соціальних проблем в Україні. Наголошено, що запорукою на шляху створення та побудови громадянського суспільства є розвиток волонтерської діяльності в усіх сферах суспільного життя. Розкрито зміст історичних аспектів становлення волонтерської діяльності у соціальній сфері в світі та Україні.

Ключові слова: волонтерська діяльність, чинники активізації

Вступ.

На сьогодні волонтерська діяльність в Україні набуває нового універсального змісту в контексті загострення соціальних проблем в Україні. Чинниками, які обумовлюють активізацію волонтерської діяльності є брак досконалої системи надання соціальних послуг вразливим верствам населення.

Розгляду основних науково-теоретичних і прикладних аспектів у сфері розвитку волонтерської діяльності в Україні присвячені дослідження: А.Слободської, Н.Борецької, Т.Лях та ін.

Метою статті є історичний аналіз становлення волонтерської діяльності у соціальній сфері в світі та Україні та визначення факторів, що сприяли розвитку волонтерської діяльності в Україні.

Основний текст.

Україна – суверенна, демократична, правова та незалежна держава. Запорукою на шляху створення та побудови громадянського суспільства є розвиток волонтерської діяльності в усіх сферах суспільного життя.

Волонтерством займалися ще у давні часи. Вагомий внесок, який сприяв розвитку волонтерства поклав Жан Анрі Дюнан, що був швейцарським громадським діячем. Анрі Дюнан публікує книгу “Спогади про Солферіно”. Книга Анрі Дюнана та його пропозиції були сприйняті з ентузіазмом. У лютому 1863 р. Анрі Дюнан разом із чотирма іншими відомими женецькими громадянами заснував Міжнародний комітет допомоги пораненим, що у 1876 р. отримав свою сучасну назву – “Міжнародний Комітет Червоного Хреста”. Анрі Дюнана називають засновником волонтерства, який закликав людство до миру, безпеки, свободи та справедливості, він став лауреатом першої

Нобелівської премії миру “За внесок в мирну співпрацю народів”.

Проведемо аналіз історії становлення волонтерського руху у Сполучених Штатах Америки, Німеччини і України.

В США волонтерство зародилося в ХІХ столітті. Під час Великої депресії в 1930-х рр. чисельність добровільних учасників некомерційних організацій сягала близько 3 млн. чол. За ініціативи Франкліна Рузвельта в рамках політики “Нового курсу” і з метою зниження рівня безробіття та для виконання важливої роботи зі збереження довкілля і природних ресурсів була створена організація Civilian Conservation Corps. Програма здобула популярність серед населення, стала прообразом для великої кількості масових, екологічно орієнтованих проектів [2].

Переживши кілька хвиль спаду і зростання протягом ХХ ст., починаючи з 1990-х рр. волонтерський рух набув у США масового характеру. За оцінками фахівців, понад 50% дорослого населення США беруть участь у волонтерській діяльності, близько 80% благодійних організацій існують саме завдяки роботі волонтерів. У волонтерському русі беруть участь різні верстви населення, незалежно від рівня освіти, професії чи рівня доходів. Незважаючи на добровільність, волонтерство не виключає відповідальності за виконання норм і вимог, збереження матеріальних цінностей тощо.

Сьогодні основною структурою, завдяки якій американські волонтери можуть знайти собі заняття, а організації та особи, що потребують помічників-волонтерів, можуть заявити про свої потреби є волонтерські центри, яких у країні діє понад 500. [3]. Вагомий внесок у розвиток волонтерства в США заклав президент Дж.Буш, який у 2002 р. підтримав створення Корпусу свободи США для підтримки і координації роботи на громадських засадах, а у 2003 р. було створено Президентську раду зі служби та громадської участі.

Після трагічних подій вересня 2001 р. стало очевидно, що волонтерський рух може зробити суттєвий внесок у вирішення не лише соціально орієнтованих, екологічних та інших традиційних проблем. З ініціативи президентської адміністрації було запропоновано законодавчі акти, які передбачали істотне розширення загальнонаціональних волонтерських програм, спрямованих на підвищення дієвості суспільно-корисної роботи, що її виконують вчителі, лікарі, пожежні, співробітники поліції та служби з надзвичайних ситуацій. [4].

У деяких американських сім'ях складаються династії волонтерів. Найчастіше вони працюють у сфері обслуговування, госпіталях, релігійних організаціях, навчальних закладах, некомерційних організаціях. Волонтери навчають англійської мови іммігрантів, організують різні студії для дітей тощо. Добровольці в Америці – люди різного віку і професій з усіх сфер і прошарків суспільства [2, с. 106].

Волонтерському руху в Німеччині притаманні інші риси. “Добровольчий соціальний рік” – це програма (Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ або Freiwilliges Ökologisches Jahr (FÖJ), яка дозволяє німецькій молоді протягом року здійснювати практичну діяльність в соціальній або екологічній сферах, а з 2002 р. волонтерська діяльність зараховується як альтернатива службі в армії.

FÖJ трактується як допоміжна практична діяльність на повний робочий день впродовж 6-12 місяців (з можливістю продовження до 18-ти):

- здійснюється в лікарнях по догляду за хворими, роботі з дітьми і молоддю (молодший медперсонал);
- будинках для літніх людей (санітари, прибиральники, аніматори);
- дитячих закладах (помічники вихователів);
- спецзкладах для людей з фізичними або розумовими вадами (санітари, помічники вихователів, прибиральники).

До екологічної складової FÖJ відносять добровільну роботу на фермах, лісних господарствах, музеях, притулках для тварин тощо. У сприйнятті німецьких громадян, участь у таких програмах – це можливість здобути цінний життєвий досвід та визначитися з власним майбутнім. За різними підрахунками, до однієї третини жителів Німеччини на постійній основі беруть участь в різноманітних волонтерських проектах, вважаючи це невід’ємною складовою успішного співіснування громади [5].

Практика багатьох країн підтверджує, що діяльність волонтерів приносить суспільний прибуток та забезпечує вклад у ВВП від 4 до 8% [2].

14 вересня 1990 р. в Парижі на XI Всесвітній конференції Міжнародної Асоціації добровільних зусиль прийняли Загальну Декларацію про волонтерську діяльність, відповідно до якої волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства, привносячи в життя людей потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості.

Важливого значення набуває волонтерська діяльність, спрямована на:

- зняття соціального напруження шляхом підтримки найбільш знедолених категорій населення;
- забезпечення гідного існування громадян, які в силу об’єктивних обставин не здатні піклуватися про себе самостійно;
- усунення недоліків державної соціальної політики за рахунок оперативного реагування;
- надання ефективної адресної соціальної допомоги, яка відповідає потребам і запитам конкретної людини;
- поширення гуманістичних та альтруїстичних ідей та настроїв в суспільстві тощо [3].

Становлення волонтерської діяльності в Україні було офіційно визнано та закріплено на нормативно-правовому рівні постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. “Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг”. Прийняття Закону України “Про волонтерську діяльність” від 19 квітня 2011 р. № 3236-17 пов’язують із чемпіонатом Європи з футболу у 2012 р., який проходив на території України.

У цьому законі визначено, що волонтерська діяльність – це добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги. Зокрема, у першій редакції закону волонтерська діяльність здійснюється за *основними напрямками*:

- надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації;
- здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;
- надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям;
- надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;
- проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;
- сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;
- надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;
- надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством [1].

Організаційний комітет “ЄВРО-2012 Україна” надав статистику, яка свідчить про те, що громадяни України зацікавлені у волонтерській діяльності, готові надавати допомогу, брати участь у масових заходах та здійснювати благодійну діяльність без мети одержання прибутку.

Аналіз сучасного стану українського волонтерства:

- ✓ зумовлює необхідність удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази сприяння державою діяльності волонтерських організацій;
- ✓ посилює їх взаємодію з органами державної влади;
- ✓ сприяє оперативному реагуванню на виклики та загрози національній безпеці;
- ✓ надає ефективну адресну допомогу в екстремальних умовах;
- ✓ відповідає потребам і запитам конкретної людини;
- ✓ поширює гуманістичні та альтруїстичні ідеї та настрої в суспільстві тощо.

Вищезазначені події змінили свідомість українського народу і законодавчу базу, зокрема було внесено зміни та доповнення до Закону України “Про волонтерську діяльність”, у якому розширено коло пріоритетних напрямів волонтерської діяльності:

1) надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;

2) надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції.

Дослідження стану волонтерського руху провела соціологічна та маркетингова компанія “GfK Ukraine”. Відповідно до її висновків українці визнають велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62% визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85% вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов’язковою складовою громадянського суспільства.

В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень визначені основні фактори, що сприяли зростанню активності волонтерського руху:

- ❖ внутрішня криза, що призвела до розбалансування системи державного управління;
- ❖ дефіцит якісних управлінських рішень;
- ❖ зовнішня криза;
- ❖ зміна світогляду громадян України;
- ❖ брак ресурсних можливостей у сфері забезпечення обороноздатності держави;
- ❖ бажання зберегти мир на території держави;
- ❖ розвиток інституту громадянського суспільства.

Висновки

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що в Україні волонтерська діяльність розвивається в багатогранних аспектах суспільного життя, а також є вагомим внеском у сфері посилення обороноздатності держави, безпосередньо волонтерами та волонтерськими організаціями.

З’ясовано, що необхідність у волонтерському русі була зумовлена наступними факторами: відсутність в армії достатніх ресурсів (одягу, засобів особистого захисту, медикаментів, їжі); відсутність організації своєчасного забезпечення цими ресурсами, налаштування логістики; відсутність потрібного забезпечення технікою; слабка виробнича база; відсутність достатньої підтримки біженців зі сторони держави тощо.

Література:

1. Гнатовський М.М. Міжнародне гуманітарне право. Довідник для журналістів: 2-ге вид., доповн. Одеса: Фенікс, 2015, 92 с.
2. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп.- Київ: НІСД, 2015. 36 с.
3. Слободская М.А. Добровольческая деятельность как ресурс общественного развития. URL. [Http://www.nogo.ru/speeches/ other 9.doc](http://www.nogo.ru/speeches/other_9.doc).
4. Борецька Н.П. Сучасний стан і проблеми розвитку соціально-трудових відносин у добровольчестві. Соціально-трудові відносини: теорія і практика: зб. наук. праць. Спец. Випуск: У 3 т. К.: КНЕУ, 2010. Т.1. С.105-112.
5. Крапівіна Г.О. Людські ресурси та їх мотивація в добровольчестві. Вісник

Львівського інституту економіки і туризму: зб.наук.ст. Львів: ЛІЕТ, 2010.№5,328 с. С. 117-121.

Literature:

1. Hnatovskyi M.M. International humanitarian law. Handbook for journalists: 2nd ed., supplement. Odessa: Phoenix, 2015, 92 p.
2. Voluntary movement: world experience and Ukrainian civil practices: analyst. supplement. - Kyiv: NISD, 2015. 36 p.
3. Slobodskaya M.A. Voluntary activity as a resource for public development.URL. [Http://www.nogo.ry/speeches/ other 9.doc](http://www.nogo.ry/speeches/other9.doc).
4. Boretska N.P. The current state and problems of the development of social and labor relations in volunteering. Social and labor relations: theory and practice: collection of sciences. works Spec. Issue: In 3 vols. K.: KNEU, 2010. T.1.S.105-112.
5. G.O. Krapivina Human resources and their motivation in volunteering. Bulletin of the Lviv Institute of Economics and Tourism: zb.nauk.st. Lviv: LIET, 2010. No. 5,328 p. P. 117-121.

***Abstract.** The article states that the factors that determine the intensification of volunteer activities are the aggravation of social problems in Ukraine. It was emphasized that the key to the creation and construction of a civil society is the development of volunteer activities in all spheres of public life. The content of the historical aspects of the formation of volunteer activity in the social sphere in the world and in Ukraine is disclosed.*

***Keywords:** volunteer activity, activation factors*